

[Denis Hendrickx, hij werd 'de rooie pastoor' genoemd.](#) © Marcel van den Bergh

Linkse lente ontluikt eindelijk in katholieke kerk

Vandaag wordt de vooruitstrevende Gerard de Korte bisschop van Den Bosch. Progressieve katholieken hopen dat hij het einde inluidt van de starre dogmatiek. Drie van hen aan het woord.

Door: Sander van Walsum 14 mei 2016, 02:00

Abt Denis Hendrickx: 'Nieuwe bisschop legt minder nadruk op regels'

Denis Hendrickx, lid van de Orde der Norbertijnen en abt van abdij van Berne (in het Brabantse Heeswijk-Dinther) is zo'n progressieve katholiek. Hij was, als medewerker van Pax Christi, actief in de vredesbeweging. En hij zat acht jaar voor de Politieke Partij Radikalen (PPR) in de gemeenteraad van Tilburg. Hij werd 'de rooie pastoor' genoemd, een kwalificatie waarvoor hij zich niet schaamde. Hij was niet de enige die zich afvroeg in hoeverre zijn politiek engagement verenigbaar was met zijn kerkelijke

activiteiten. 'Ik heb me altijd opgetrokken aan de tijdelijkheid van het conservatisme', zegt hij in de opkamer van zijn abdij. 'En ik was omringd door geestverwanten. Ik heb het nooit als eenling hoeven op te nemen tegen de kerkprovincie.'

Zo bewoonde hij met een aantal Norbertijnen een priorij die mentaal ver afstond van de moederkerk. 'Daar heb ik de grote waarde ervaren van een verband met gelijkgestemden. Misschien waren we als individuele pastoors in deze kerk mislukt, maar samen maakten we er best nog wat aardigs van.' Zelfs voor zijn wijding tot priester, in 1988, was hij niet afhankelijk van Johannes ter Schure, de toenmalige bisschop van Den Bosch met wiens beleid hij problemen had. Hij liet zich wijden door een Indiase bisschop.

Eijk en De Korte

Waar de benoeming van conservatieve bisschoppen in de vroege jaren zeventig het einde van de katholieke lente inluidden, markeert het aantreden van De Korte, benoemd door de progressieve paus Franciscus, het einde van de starre dogmatiek. Nederland telde eind 2014 zo'n 3,9 miljoen (geregistreerde) rooms-katholieken. Wim Eijk, aartsbisschop van Utrecht, voert de hiërarchie in Nederland aan. Hij oogst veel kritiek met zijn plan kerken te sluiten en parochies te fuseren. Daartegen zou ook De Korte, die geldt als de meest vooruitstrevende bisschop, bezwaar hebben gemaakt.

Met de komst van de huidige paus is alles anders geworden. Zij het niet meteen en niet zo radicaal als Hendrickx had gewild. Want ook Franciscus kan zich niet eigenmachtig losmaken van de kerkelijke dogma's. 'De paus voegt zich naar de dogmatiek, om daar altijd een 'maar' op te laten volgen. Met die 'maar' heeft hij ons heel veel adem gegeven.'

Hendrickx is 'dolblij' met de nieuwe bisschop. 'Net als de paus legt hij de nadruk op het persoonlijk geweten. Niet op het naleven van regels.' En met die regels is Hendrickx de laatste jaren geregeld in botsing gekomen. Onder andere als uitgever van de misboekjes die wekelijks over alle Nederlandse parochies worden verspreid - een van de commerciële activiteiten, naast het bier brouwen, die zijn abdij ontvouwt. Zo waren de bewakers van de katholieke norm niet gediend van profane evergreens: ze verboden het zingen van Stille nacht, heilige nacht tijdens de kerstdagen. Teksten van Huub Oosterhuis, die in Duitsland en Suriname de censuur wel ongeschonden passeerden, vonden evenmin genade.

Pastoor Richard Schreurs: 'Het bisdom was ontzettend boos op ons'

Pastoor Richard Schreurs, lid van de congregatie van de Montfortanen, liep tegen de grenzen van zijn vrijheid aan toen hij met een van zijn broers een cursus godsdienst voor het middelbaar onderwijs ontwikkelde. Hierin ging het, naar het oordeel van de bisschoppen, te veel om individuele geloofsbeleving en werd te weinig kerkpromotie bedreven.

Als pastoor in Best - een functie die hij 28 jaar heeft vervuld - nam Schreurs onder de kerkdienaren weinig belangstelling waar voor geloofsvragen. 'In een poging het contact tussen de pastoors in zijn bisdom te versterken, belegde bisschop Hurkmans wekelijks een bijeenkomst, een krans. Daar praatten ze alleen over hoeveel pillen ze slikten. Over het geloof ging het niet. Ooit deed een van de aanwezigen dit thema af met de opmerking: 'Met Jezus Christus heb ik niets, hij heeft alles overgedragen aan de Kerk'.'

Drie jaar geleden kwam aan Schreurs' pastoraat een einde toen hij zich verzette tegen de fusie van zijn Sint Antoniusparochie met drie naburige parochies, waartoe de bisschop had besloten. Met het weerwerk van Schreurs en zijn medestanders kon het bisdom nog wel leven. Maar niet met zijn aankondiging dat de geloofsgemeenschap van Best bij het doorgaan van de fusieplannen op eigen kracht zou verdergaan als stichting. Hierin zag het bisdom een 'schismatieke daad' die niet alleen tot ontslag van Schreurs en diaken Hans van der Laar zou leiden, maar ook tot hun excommunicatie (verwijdering uit de kerk). 'Dat is iets wat van rechtswege zo is geregeld en waarvoor wij de diaken en de pastoor hebben gewaarschuwd', zei een woordvoerder van het bisdom destijds op Omroep Brabant. 'Zoals je ook je kind waarschuwt wanneer het aan de oever van een rivier speelt en daarin dreigt te vallen.'

We kregen vijf dagen om te herroepen wat we volgens de media zouden hebben gezegd

Pastoor Richard Schreurs

'Het bisdom was ontzettend boos op ons', zegt Schreurs. 'De diaken en ik werden bij het bisdom ontboden waar acht vergrijpen werden voorgelezen waaraan wij ons zouden hebben bezondigd. We kregen vijf dagen om te herroepen wat we volgens de media zouden hebben gezegd.' Toen Schreurs en Van der Laar volgens het bisdom in gebreke bleven, moesten ze de sleutels van de parochiekerk en de bijgebouwen

inleveren - nadat inspecteurs zich ervan hadden vergewist dat ze niets hadden ontvreemd. 'We werden ontslagen omdat we de oprichting van de stichting niet hadden verijdeld', zegt Schreurs.

Geëxcommuniceerd is hij echter niet, bij zijn weten. Schreurs gaat dus nog weleens voor in een eucharistieviering voor gelovigen die hem na de breuk met het bisdom trouw zijn gebleven, maar die dit niet willen bekopen met het verlies van het belangrijkste sacrament. Voor mensen die minder zijn gehecht aan de oude geloofsvormen houdt hij 'diensten van breken en delen'. Hieraan nemen volgens Schreurs elke zondag tweehonderd à driehonderd mensen deel. Beduidend meer dan aan de vieringen in de oude parochiekerk.

Tekst gaat verder onder de afbeelding.

[Edward \(links\) en Richard Schreurs. 'Wij katholieken zijn te gehoorzaam.'](#) © Marcel van den Bergh

Oud-kapelaan Edward Schreurs: 'In de jaren zestig waren we vol hoop'

Best staat daarmee model voor een ontwikkeling waarvan Richards broer Ed, gewezen kapelaan in Eindhoven, hoopt dat ze het aanzien van de hele moederkerk zal veranderen: de vestiging van autonome geloofsgemeenschappen - zonder strakke dogma's en zonder het strenge onderscheid tussen leken en priesters, dat volgens hem pas stamt uit de tijd 'dat de evangeliën werden geschreven'. In Nederland zouden er al 45 van deze geloofsgemeenschappen zijn. In Seoul, weet Ed Schreurs, zijn het er al twintigduizend.

Schreurs zou nog wel verder willen gaan. Wat hem betreft zouden priesters niet op de loonlijst van de kerk moeten staan. Tijdens een vijfjarig verblijf in Zuid-Afrika heeft hij eenzijdig zijn financiële band met de kerk verbroken en voorzag hij als magazijnbediende en boekhouder bij een fabriek in zijn onderhoud. Het bisdom Pretoria was van dit particulier initiatief niet gediend, zegt Schreurs. 'Mij werd verweten dat ik collega-priesters van de wijs bracht.' In Nederland toonde alleen de Bossche bisschop Jan Bluysen enig begrip voor Schreurs' handelwijze. Op een volledige losmaking van de kerk zegt Schreurs overigens nooit uit te zijn geweest. 'Als we vrij mogen zijn in onze liturgie (de voorgeschreven gebeden, ceremoniën en handelingen van een eredienst, red.) willen we best bij een bisdom horen.'

Wij katholieken zijn te gehoorzaam

Oud-kapelaan Edward Schreurs

Hij hoopt dat met de benoeming van bisschop De Korte weer iets terugkeert van de geest van vernieuwing die tijdens het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) bezit nam van de kerk. 'We waren vol verwachting van alle mooie dingen die de vernieuwde kerk voor de wereld zou kunnen betekenen. Maar toen de wind in 1967 met een oerconservatief document van de paus uit een andere hoek ging waaien, verdwenen alle mooie vergezichten en was de fut er plotseling uit. Ik was toen blij dat ik naar Zuid-Afrika kon.'

'Wij katholieken zijn te gehoorzaam', zegt Ed Schreurs. 'Dat is ons grootste euvel.' Door de paus voelt hij zich geruggesteund, al vraagt hij zich af of hij in staat zal zijn de curie (het pauselijk bestuursapparaat) te hervormen. Zijn broer Richard, bij wie onlangs non-hodgkin lymfeklierkanker is vastgesteld, heeft zijn oordeel over de paus al geveld. 'Het is heel fijn dat ik deze paus nog heb kunnen meemaken. Als ik word geroepen, kan ik heengaan in vrede.'